

Karlovački tjednik – lokalne novine u socijalizmu*

Članak je posvećen istraživanju lokalnih medija u razdoblju socijalističke Hrvatske na konkretnom primjeru situacije u Karlovcu i tamošnjeg *Karlovačkog tjednika*. Prezentiraju se okolnosti pokretanja, razvoj i djelovanje tih lokalnih novina. Naglasak se postavlja na istraživanje pozicije lokalnih medija i međudnosa koji su uvjetovali njihov položaj u lokalnoj zajednici u vrijeme samoupravnog socijalizma. Pritom se nastoji prepoznati pojave općenitijeg karaktera, kao i specifičnosti lokalne sredine – Karlovca. Slučaj Karlovca iznimno je zanimljiv i zbog propulzivnosti karlovačke sredine i zbog specifične situacije u gradu u smislu međunacionalnih odnosa obilježenih određenim napetostima. U istraživanju koristi se digitalizirana novinska građa *Karlovačkog tjednika* te bogata zbirka građe sačuvane u Državnom arhivu u Karlovcu.

Uvod

Istraživanja na mikrorazini omogućuju dublji uvid i pridonose boljem razumijevanju historijskih pojava i procesa, što ih je u posljednje vrijeme učinilo popularnima. Tako istraživanje lokalnih medija, njihova razvoja, ali i položaja unutar političkog i društvenog sustava u vrijeme socijalističke Hrvatske čini jasnijom cjelokupnu sliku tadašnjeg društva. Ovaj je tekst posvećen situaciji u Karlovcu, gradu koji zasigurno spada u jače urbane centre u zemlji, a pritom je i sredina s dugom izdavačkom tradicijom.

Radova koji bi detaljno obrađivali povijest grada Karlovca u poslijeratnim desetljećima nema mnogo. Niz tekstova o tom razdoblju objavljen je, doduše, 1979. u zborniku *Karlovac 1579-1979.*, izdanom prigodom obilježavanja 400. godišnjice osnivanja grada. Ovim su tekstovima pokrivena brojna područja razvoja grada nakon Drugoga svjetskog rata, a do trenutka izlaska zbornika, uključujući i razvoj karlovačkih medija u tom razdoblju, radi se ipak o prigodnim tekstovima koji nose i snažan pečat vremena u kojem su nastali.¹ Nakon 1991. socijalističkom se razdoblju nije posvećivala značajnija pozornost. Izuzetak predstavlja razdoblje neposredno poslije završetka rata i prelaska grada u partizanske ruke, čime se bavila u jednom radu Lidija Bencetić.² Relativno mnogo pisalo se jedino o razvoju

* Ovaj je rad rezultat rada na projektu koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost HRZZ IP-01-2018-5394.

¹ ZATEZALO 1979.

² BENCETIĆ 2015: 53-71.

karlovačkog sporta, a ponešto i o razvoju određenih poduzeća i institucija, ali uglavnom također prigodno prilikom godišnjica.

U zborniku *Karlovac 1579-1979*, razvojem tiska i medija u Karlovcu pozabavio se Vlado Bojkić, i sâm novinar (a 1965. i glavni urednik) *Karlovačkog tjednika*. Najveća je vrijednost tog teksta što se dijelom temelji na sjećanjima autora i tada živućih svjedoka onih vremena.³ Isti je autor još 1974. na stranicama *Karlovačkog tjednika* objavio o povijesti toga lista feljton u nastavcima, detaljno opisujući ozračje rada u redakciji, svakodnevne probleme lista i prisjećajući se niza osoba koje su radile u redakciji *Karlovačkog tjednika*.⁴ Povremeno, uglavnom prigodom određenih godišnjica, različiti, pa i podugi osvrti na povijest karlovačkih medija tiskani su i u samom *Karlovačkom tjedniku*, a posebni opširni blokovi izašli su 1979. i 1989.⁵ Oni se svakako mogu tretirati kao korisni povijesni izvori, no ipak kritičke povijesne analize nedostaju.

Arhivska građa za poslijeratno razdoblje prilično je bogata, ali još uvijek ne do kraja sređena. Za razvoj medija u razdoblju socijalizma, pogotovo za kasnija desetljeća, iznimno mnogo materijala sadrže fondovi Socijalističkog saveza radnog naroda – SSRN (u Hrvatskom državnom arhivu i Arhivu Jugoslavije), no oni često ne daju potpunu sliku situacije na terenu. Državni arhiv u Karlovcu čuva bogatu zbirku gradiva iz socijalističkog razdoblja, lokalnog KPH/SKH, SUBNOR-a, a posebno fondove različitih institucija socijalističkog samoupravljanja, uključujući SSRN i Samoupravnu interesnu zajednicu lokalnog informiranja. Ti su fondovi opširni i samo dijelom donekle sređeni. Velika većina gradiva proizvod je hipertrofirane birokratske mašinerije, sadrži brojna ponavljanja, a najviše pozornosti posvećuje financijskim aspektima djelovanja medija koji su u razdoblju razvijenog i kasnog socijalizma predstavljali glavnu poteškoću i brigu za tijela vlasti. Veliko olakšanje za istraživanje samog *Karlovačkog tjednika* predstavlja činjenica da je list digitaliziran i dostupan na stranicama Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“.

Tisak u Karlovcu nakon Drugoga svjetskog rata

Nakon završetka ratnih operacija, a prije ljeta 1953, kada je pokrenut *Karlovački tjednik* koji je nakon toga nastavio kontinuirano izlaziti do kraja socijalističkog razdoblja (a i nakon toga), u Karlovcu su izlazila tri lista koja su se objavljivala

³ BOJKIĆ 1979: 637-649.

⁴ BOJKIĆ, Vlado. 1974. Sukob dviju koncepcija. *Karlovački tjednik*, 10. siječnja 1974, 17; ISTI. 1974. Novinari i suradnici. *Karlovački tjednik*, 17. siječnja 1974, 13; ISTI. 1974. „Tjednik“ na bubnju. *Karlovački tjednik*, 24. siječnja 1974, 17; ISTI. 1974. Profesionalna redakcijska lista. *Karlovački tjednik*, 31. siječnja 1974, 13; ISTI. 1974. Cilj konačno ostvaren. *Karlovački tjednik*, 7. veljače 1974, 21.

⁵ *Karlovački tjednik*, god. XXVI (XXXV), br. 7, 15. veljače 1979; *Isto*, god. 1989, br. 26, 29. lipnja 1989.

više-manje redovito tijekom nekoliko mjeseci do nekoliko godina: *Naše novine*, *Novi život* i *Karlovački (kulturni) vjesnik*. Ono što donekle začuđuje jest da se sâm *Karlovački tjednik* u kasnijim razdobljima uopće nije nadovezivao na tu tradiciju. U tekstu objavljenom u prvom broju lista iz 1953. uopće se ne spominje raniji karlovački tisak.⁶ Godine 1954. u prigodnom tekstu objavljenom na prvu godišnjicu pokretanja *Karlovačkog tjednika* spominje se potreba za izlaženjem lista koja se – navodno – pojavila 1950. te se u tom kontekstu navodi *Karlovački (kulturni) vjesnik* koji je izlazio 1952 – 1953. kao organ Saveza kulturno-prosvjetnih društava Karlovca. Uopće se ne spominju *Naše novine*, koje su izlazile 1947 – 1949, niti list *Novi život* (1949 – 1951).⁷ Ta su dva lista bila glasila Narodnog fronta: *Naše novine* – Narodnog fronta okruga (a kasnije grada i kotara) Karlovac, a *Novi život* – Oblasnog odbora Narodnog fronta Karlovac. Zbog toga je prvi bio više gradski list, dok je drugi pokrивao nešto šire područje Karlovca i njegove okolice. No, to nikako ne objašnjava zbog čega su se u kasnijim prikazima povijesti karlovačkih medija ova dva lista uglavnom izostavljala, čak i kasnije, kada se ne obilježava (ponovno) pokretanje *Karlovačkog tjednika* u srpnju 1953, već njegovi počeci još u okviru NOP-a (veljača 1944) u Adlešićima, a od početka 1975. na izdanju pojavljuje se i dvostruka oznaka godišta lista.⁸

Tek u prigodnom tekstu povodom 50. godišnjice pokretanja *Karlovačkog tjednika* 1994. spominju se listovi koji su u Karlovcu prethodili ponovnom pokretanju *Karlovačkog tjednika* 1953 – *Naše novine*, *Novi život* i *Kulturni vjesnik*. Za prekid u izlaženju između 1945. i 1953. pitijski se kaže u članku Rudolfa Starića da „nije bio slučajan. Imao je svoju pozadinu i razlog“.⁹ Ipak, ništa o tome ne saznajemo.

O čemu se radilo? Možemo pretpostaviti da je mogući razlog povezan sa situacijom koja je zavládala nakon partizanskog preuzimanja grada. U potrazi za odgovorom na pitanje zašto je to tako valja u obzir uzeti opću situaciju kakva je vladala na ovom području u Hrvatskoj i Jugoslaviji, ali i specifična obilježja lokalne sredine o kojoj se radilo. Kraj Drugoga svjetskog rata zasigurno je prijelomni trenutak za povijest medija u Hrvatskoj, što je, naravno, vezano uz promjene političkog režima. Građanski listovi koji su praktički nestali 1941. nakon uspostave Nezavisne Države Hrvatske uglavnom nisu obnovljeni. U završnim mjesecima rata, do svibnja 1945, Komunistička partija Jugoslavije preuzela je vlast i u vrlo kratkom roku uspostavila monopol nad medijima, a pripreme za to započele su još prije završetka ratnih operacija. Na medijskoj sceni ostali su naslovi pokrenuti u vrijeme Narodnooslobodilačke borbe (dalje: NOB).¹⁰

⁶ Povodom izlaska *Karlovačkog tjednika*. *Karlovački tjednik*, 3. srpnja 1953, 1.

⁷ Godina dana *Karlovačkog tjednika*. *Karlovački tjednik*, 2. srpnja 1954, 1.

⁸ *Karlovački tjednik*, god. XXII (XXXI), br. 3, 16. siječnja 1975.

⁹ BOJKIĆ 1979: 642-643.

¹⁰ NAJBAR-AGIČIĆ 2017: 177-183.

Brza uspostava monopola može navesti na zaključak da je cijeli proces tekao – s gledišta Komunističke partije – bez poteškoća. Ipak, to nije bilo do kraja tako. U prvim godinama poslije završetka Drugoga svjetskog rata komunističkim je vlastima nedostajalo kapaciteta, prvenstveno u smislu kadrova, kako bi širile mrežu novinskih izdanja. Oni koji su radili na izdavanju novina u vrijeme rata brzo su napredovali na druge položaje u sustavu vlasti. Nemogućnost uspostavljanja učinkovite kontrole nad medijima, posebno na lokalnoj razini, opetovano je izazivala izraze nezadovoljstva u vrhu Partije. Agitprop, u čijoj se nadležnosti nalazilo upravljanje tim područjem, nije bio u stanju u potpunosti kontrolirati situaciju, prvenstveno u provincijskim mjestima, gdje njegove strukture postoje samo „na papiru“.¹¹ U razdoblju neposredno nakon rata snažno je prisutna nesigurnost i sumnjičavost vlasti te krutost partijske linije. Sustav kontrole funkcionirao je prvenstveno na temelju prisutnosti „ljudi Agitpropa“ u redakcijama. U provinciji nije bilo kadrova od povjerenja, a istovremeno ni dovoljno sposobnih za provođenje partijske linije u tisku. Komunikacije nisu dobro funkcionirale. Kao putokaz kako treba pisati koristili su se uglavnom partijski, pa i ostali republički listovi, te savezni partijski dnevnik *Borba*.¹² Stoga Partija uglavnom nije bila zadovoljna pisanjem lokalnog tiska. Javljale su se kritike i dolazilo je do ukidanja lokalnih listova koji su u to vrijeme u pravilu formalno bili izdanja Narodne fronte. Čak i u slučaju *Varaždinskih vijesti* dolazi do prekida izlaženja od kraja 1946, a nastavlja se tijekom 1947, pri čemu redovito tek od jeseni iste godine. Pritom je Varaždin ipak jedan od većih lokalnih centara. Inače, lokalni listovi pojavljuju se samo rijetko odmah nakon završetka rata.¹³

U nekim rijetkim situacijama događala se, doduše, privremena obnova lokalnih listova koji su se nazivom, pa i djelomično sastavom redakcija nadovezivali na prijeratne naslove. To se ipak događalo samo u određenim političkim uvjetima i nije bilo dugoga vijeka. Takav je bio slučaj u Koprivnici, gdje je u jesen 1945. ponovno pokrenut list *Podravske novine*. Radilo se o istom naslovu kakav je izlazio u Koprivnici tijekom 1930-ih (1930 – 1941), a dobrim dijelom – posebno u drugoj polovini 1930-ih – bio je povezan sa Hrvatskom seljačkom strankom. Godine 1945. njegov je izdavač Narodna fronta, a presudan utjecaj na list imaju, naravno, lokalni komunisti. No, činjenica da list izlazi pod tim imenom i u to vrijeme (u vrijeme parlamentarnih izbora u jesen 1945) pokazuje da je list zapravo trebao pomoći Narodnoj fronti da privuče tradicionalne glasače seljačke stranke, iznimno popularne u Podravini. U tom su smislu te novine odigrale svoju propagandnu ulogu za vrijeme izbora, a ukinute su u veljači 1946.¹⁴

¹¹ VOJNOVIĆ 2005: 285.

¹² NAJBAR-AGIČIĆ 2017: 196.

¹³ NAJBAR-AGIČIĆ I KONJEVIĆ MOŽANIĆ 2018: 171-186.

¹⁴ KRUŠELJ 2020.

Lokalne prilike u Karlovcu bile su posve različite. Već se u prvim mjesecima nakon završetka rata u gradu Karlovcu dogodila promjena koja je postala zametak trajne napetosti u toj zajednici: masovan dolazak novog stanovništva, uglavnom s Banije i Korduna i u velikom postotku srpske nacionalnosti, tzv. „kordunaša“.¹⁵ Animoziteti koji su se tada pojavili, a koji su imali i socijalnu dimenziju (novopridošlice vs. starosjedioci; seljaci vs. gradsko stanovništvo), ali i nacionalnu (Srbi vs. Hrvati), ostali su trajno obilježje društvene i političke klime u Karlovcu. Iako se radi o procesu koji bio prisutan u brojnim gradskim sredinama, njegovi se razmjeri u Karlovcu čine većima i s trajnijim posljedicama.

Iako Karlovac ulazi među snažnija lokalna gradska središta u Hrvatskoj, u karlovačkom slučaju očito nema ni partijskih kadrova od povjerenja, sposobnih odmah pristupiti tiskanju lokalnoga glasila, niti toliko snažnog utjecaja seljačke stranke kao što je to bio slučaj u Podravini. Stoga se prvi poslijeratni list, *Naše novine*, pojavljuje tek u vrijeme pokretanja Petogodišnjeg plana i vezan je očito uz pojačanu propagandnu akciju s njime povezanu. To je i jasno istaknuto u uvodnom članku, gdje se kao svrha lista navodilo „okupljanje svih naprednih snaga na ostvarivanju ciljeva i zadataka Petogodišnjeg plana“. *Naše novine* trebale su biti tjednik, ali tu se učestalost nije uspjelo ostvariti pa su nakon razdoblja neredovitosti postale polumjesečnik. Vlado Bojkić u svojem tekstu u zborniku *Karlovac 1579-1979*. konstatira da je list „nema sumnje, ispunio svoj zadatak“ te da se prvenstveno bavio praćenjem „obnove i početaka izgradnje zemlje“, izvještavajući o realizaciji Petogodišnjeg plana.¹⁶

Naše novine izlazile su do 13. svibnja 1949, dok je sljedeći list – *Novi život* – pokrenut u rujnu iste godine. Taj se prekid objašnjava reorganizacijom teritorijalnog preustroja zemlje: *Novi život* glasilo je Oblasnog odbora Narodne fronte te pokriva šire područje bivših 16 kotara oko Karlovca i izlazi kao tjednik. I dalje su teme uglavnom vezane uz uspjehe socijalističke izgradnje, rezultate poduzeća, napredak u elektrifikaciji i slično, ali pronalaze se i informacije o suđenju spekulantom te pokoja tema iz kulturnog i sportskog života. Iako je list u zadnjim tjednima izlazio „dosta redovito“, prekinut je u proljeće 1951, za što nemamo jasno objašnjenje. Tek početkom 1952. pojavljuje se u Karlovcu sljedeći naslov, *Karlovački kulturni vjesnik* (kasnije preimenovan u *Karlovački vjesnik*), ali ne kao izdanje Narodne fronte, već Saveza kulturno-prosvjetnih društava. List je nešto drugačijeg karaktera i znatno manje naklade, a izlazio je neredovito do ožujka 1953.¹⁷ Možemo jedino nagađati da je uzrok tih promjena određeno jenjavanje propagandnog pritiska početkom 1950-ih i ukidanje Agitpropa, što je moralo za posljedicu imati prekid čisto propagandnih izdanja koja su se ranije izdavala sukladno sa sada kritiziranom praksom te institucije.¹⁸

¹⁵ BENCETIĆ 2015: 58.

¹⁶ BOJKIĆ 1979: 642.

¹⁷ Isto: 642-643.

¹⁸ NAJBAR-AGIČIĆ 2013: 81-82.

Početak 1950-ih inače je primjetan novi veliki val pokretanja lokalnih listova (uglavnom tjednika), što je kao tendencija bilo prisutno u cijeloj Jugoslaviji. Službeno se tvrdilo da je to povezano s „jačanjem uloge komuna u našem društveno-političkom životu“. Do 1959. u Hrvatskoj su izlazila već 24 lokalna lista, većinom pokrenuta samo nekoliko godina ranije.¹⁹ Pokretanje lokalnih listova nije svugdje bilo utemeljeno na racionalnoj prosudbi o dovoljnim materijalnim i kadrovskim uvjetima.²⁰ Čak i u relativno jakim sredinama, poput Koprivnice, listovi su se uređivali „na amaterskoj osnovi“ jer uredništva nisu zapošljavala niti jednog stalnog novinara.²¹

Počeci Karlovačkog tjednika

U trenutku izlaska prvog broja *Karlovačkog tjednika* ideju o njegovu pokretanju predstavljalo se kao proizašlo iz očite potrebe, a zaključak o uspostavi novog lista navodno se pojavio na „nekoliko sastanaka i razgovora među građanima“. Potreba se opravdavala intenzivnim razvojem samoga grada, uz tvrdnju da je „upravo nemoguće grad od blizu 35.000 stanovnika zamisliti bez svog lokalnog lista“. Isticalo se koliko je važno da se u listu piše o problemima i poteškoćama poduzeća, ali i o „borbi radnih kolektiva“ za „povećanje proizvodnje, poboljšanje radnih uslova“ te o njihovim uspjesima. Redakcija je bila uvjerena kako je rad političkih i masovnih organizacija, kao i kulturni, prosvjetni i sportski život u gradu toliko bogat da je potreban vlastiti list u kojem bi se on mogao prezentirati. Službeno su odluku trebale, dakako, donijeti vlasti. U prvom broju *Karlovačkog tjednika* od 3. srpnja 1953. tvrdi se da je odluka donesena na sastanku Gradskog odbora SSRNH.²² Mnogo kasnije, 1983, prilikom osnivanja ROID-a „Karlovački tjednik“, u službenim se dokumentima priziva odluka Narodnog odbora grada Karlovca od 1. listopada 1953.²³ Informacija o tome da se radi o glasilu SSRN-a grada Karlovca pojavljuje se tek u 7. broju lista (14. 8. 1953). Ova kronološka nepodudarnost samo potvrđuje kaotično stanje koje vladalo u to vrijeme i donekle stihijski rad koji je prevladavao.

Od svojeg prethodnika, *Karlovačkog vjesnika*, *Karlovački tjednik* preuzeo je djelomično članove redakcije i suradnike te „materijalnu pomoć narodne vlasti“.²⁴

¹⁹ ISTA 2020: 79.

²⁰ Arhiv Jugoslavije (dalje: AJ), AJ-142, SSRNJ, kut. 65, Neki problemi štampe u Hrvatskoj, 1959.

²¹ Isto, kut. 116, Stenografski zapisnik Konferencije Komisije za štampu SSRN Hrvatske s predstavnicima lokalne štampe i predstavnicima Komisija za štampu Kotarskih odbora SSRN, 7. siječnja 1958.

²² Povodom izlaska *Karlovačkog tjednika*. *Karlovački tjednik*, 3. srpnja 1953, 1.

²³ Državni arhiv u Karlovcu (dalje: HR-DAKa), HR-DAKa-478, Općinska konferencija SSRN Karlovac, kut. 20, Odluka o osnivanju ROID „Karlovački Tjednik“ i Radio Karlovac, 19. 4. 1983.

²⁴ Godina dana *Karlovačkog tjednika*. *Karlovački tjednik*, 2. srpnja 1954, 1.

Karlovački tjednik trebao se baviti lokalnim pitanjima, odnosno „registriranjem i iznašanjem problema sa područja našeg grada (a kasnije vjerojatno i Kotara Karlovac)“, kako je to opisano u uvodniku, te biti „značajan faktor u informiranju građana o najaktuelnijim događajima, a istovremeno i registrator koji će bilježiti sve momente sadašnje etape izgradnje socijalizma u čemu i naš grad svakodnevno daje svoj prilog“.²⁵ Kotarski odbor SSRNH preuzeo je formalno osnivačka prava lista u ožujku 1955.²⁶

Zanimljivom se čini prva godina izlaženja *Karlovačkog tjednika*, obilježena očito snažnim turbulencijama u redakciji i oko samog lista. Tragove toga pronalazimo u kratkom tekstu koji je u srpnju 1954. prigodno objavljen na prvoj stranici tjednika, a kojim se rezimiralo prvu godinu njegova izlaženja. Neočekivano, u tom tekstu pronalazimo, prvo, snažnu kritiku rada samoga lista i situacije u redakciji te tragove zbivanja koji su – navodno – mogli dovesti i do gašenja novina. Iako se tvrdilo da „uspjeh nije izostao“, a list „postao je potreba našeg grada“, te da je „u osnovi“ izvršio svoj zadatak, počeci *Karlovačkog tjednika* „nisu prošli bez potresa, koji su čak zaprijetili ukidanjem lista“.²⁷ U listu se pisalo o nepravilnostima u poslovanju nekih poduzeća, što je rezultiralo smjenama na direktorskim pozicijama, a oštre kritike u novinama i sâm su list dovele „na udar kritike“.²⁸ Ljeti 1954. taj se način pisanja *Karlovačkog tjednika* kritizirao, nazivao „revolveraškim“ i objašnjavao željom za podizanjem naklade.²⁹ Te su se zamjerke očito odnosile na rad prvoga glavnog urednika *Karlovačkog tjednika*, Borisa Kožara,³⁰ koji je uredio prvih deset brojeva lista ljeti 1953. Vlado Bojkić ovu situaciju opisuje kao sukob dviju uređivačkih koncepcija: „profesionalne i volonterske“, pri čemu je profesionalni dio redakcije trebao ovakvim načinom pisanja nastojati povećati nakladu lista, dok je volonterski dio redakcije „zastupao smireniji i suzdržaniji ton pisanja“. U tom je sukobu očekivano pobijedila skupina koja je u listu radila volonterski jer je pritom obnašala neke druge dužnosti u gradu – bili su to „utjecajni ljudi“, kako ih naziva Bojkić prenoseći sjećanja Ive Butkovića. Novi glavni urednik *Karlovačkog tjednika* u rujnu 1953. postao je Milivoj Tomica, spojivši funkciju glavnog i odgovornog urednika. U tom je času Tomica istovremeno bio i potpredsjednik Gradske skupštine. Iako se početak izlaženja *Karlovačkog tjednika* 1953. poklapa s razdobljem liberalizacije, sve otvorenijih rasprava u

²⁵ Povodom izlaska *Karlovačkog tjednika*. *Karlovački tjednik*, 3. srpnja 1953, 1.

²⁶ HR-DAKa, HR-DAKa-478, Općinska konferencija SSRN Karlovac, kut. 20, Odluka o osnivanju ROID „Karlovački Tjednik“ i Radio Karlovac, 19. 4. 1983.

²⁷ Godina dana *Karlovačkog tjednika*. *Karlovački tjednik*, 2. srpnja 1954, 1.

²⁸ BOJKIĆ 1979: 643.

²⁹ Godina dana *Karlovačkog tjednika*. *Karlovački tjednik*, 2. srpnja 1954, 1.

³⁰ Boris Kožar je svoju novinarsku karijeru kasnije nastavio u Varaždinu. „Boris Kožar“. *Karlovački leksikon* 2008: 333.

tisku, primjerice, u *Naprijedu*, ujesen te godine, tj. u vrijeme koje je prethodilo izborima za Narodnu skupštinu, što je sve završilo na saveznoj razini obračunom s Milovanom Đilasom u siječnju 1954, a u Hrvatskoj gašenjem *Naprijeda*,³¹ kronologija pokazuje da su smjene u *Karlovačkom tjedniku* bile mnogo ranije. Dakle, moguće je da je opće ozračje potaknulo Borisa Kožara i dio redakcije na oštrije kritike ljeti 1953, no kraj tog razdoblja vjerojatno je rezultat odnosa snaga na lokalnoj razini, dakle unutar karlovačke sredine.

Osim problema, a očito i sukoba oko uređivačke koncepcije lista, usporedno se odvijao proces koji se tada doživljavalo kao ozbiljnu prijetnju njegovu postojanju. Bilo je to zasigurno povezano s financijskim poteškoćama u kojima se list nalazio od samog početka. Naklada je iznosila tri i pol tisuće primjeraka, a prodaja nije pokrivala troškove. Tako je nastao deficit koji se podmirivao „dotacijom Narodne vlasti, a i oglasima“.³² Naknade za oglase i čestitke činile su važan dio proračuna *Karlovačkog tjednika*, kao što je to bilo i u slučaju drugih lokalnih listova. Karlovačka poduzeća platila su određene oglase. Kako piše u tekstu za prvu godišnjicu: „Drugovi u nekim poduzećima uvidjeli su materijalne poteškoće lista, pa su oglašavanjem uvelike sanirali te poteškoće.“³³ Direktori poduzeća očito su tako pokazivali ne samo svoju dobru volju već i odgovarali na očekivanja ili napatke vlasti. Svojom susretljivošću trebala je pomoći i tiskara „Ognjen Prica“, koja je strpljivo čekala na plaćanje računa.³⁴ Ivo Butković sjeća se i neostvarene ideje o spajanju lista i tiskare.³⁵ Ideja o spajanju lokalnih listova s tiskarama pojavljuje se uglavnom nešto kasnije. Tako se pokušavalo olakšati financijske poteškoće i drugih listova, ali obično to nije stavljalno novine u bolji položaj, već upravo suprotno.³⁶

Jasno je tako da je u svojim počecima *Karlovački tjednik* izlazio uz objektivne poteškoće, no tvrdi se da je dodatni problem predstavljala „tendencija ugušivanja lista“, koja je bila povezana s idejom pokretanja „Karlovačke stranice“ u zagrebačkom *Narodnom listu*, a koju su navodno podržavali „kriomice neki profesionalni članovi naše redakcije“.³⁷ Ipak, do ukidanja lista nije došlo, što se pripisivalo stavu većine članova redakcije te podršci zborova birača.³⁸ Ipak, u kontekstu općeg razvoja lokalnog tiska u socijalističkoj Hrvatskoj i Jugoslaviji, čini se da je opstanak samostalnog lista u Karlovcu bio osiguran jer je u narednom razdoblju

³¹ NAJBAR-AGIČIĆ 2016.

³² Godina dana *Karlovačkog tjednika*. *Karlovački tjednik*, 2. srpnja 1954, 1.

³³ Isto.

³⁴ BOJKIĆ 1979: 644.

³⁵ Isto.

³⁶ NAJBAR-AGIČIĆ I KONJEVIĆ MOŽANIĆ 2018: 171-186.

³⁷ Godina dana *Karlovačkog tjednika*. *Karlovački tjednik*, 2. srpnja 1954, 1.

³⁸ Isto.

bilo uobičajeno da sredine veličine Karlovca imaju vlastite lokalne novine. Nakon deset godina kontinuiranog izlaženja *Karlovačkog tjednika*, počeci lista opisani su kao „teški“ („bez iskustva i s minimalnim materijalnim sredstvima“), no čini se kako je ta opaska više stilska figura u prigodnom tekstu, a ne realno sjećanje na stvarno stanje.³⁹

Razvoj *Karlovačkog tjednika* tijekom 1950-ih tekao je u skladu s promjenama u zemlji. Godine 1954. list je dobio službeni dio: „Službeni vjesnik Narodnog odbora grada Karlovca“, dok je 1956. postao kotarski list. Budući da je kotar Karlovac obuhvatio 21 općinu u okolici grada, trebalo je pokriti to relativno široko područje pa su se tražili suradnici na terenu. Tada je glavni i odgovorni urednik lista postao Pero Tepavac iz Slunja, koji je imao iskustvo profesionalnog novinarskog rada u beogradskom uredništvu *Borbe*. Bojkić naglašava profesionalni napredak *Karlovačkog tjednika* pod Tepavčevom uredničkom palicom, a spominje i pokušaj da se list tehnički unaprijedi prelaskom na rotacijski tisak. U tom se razdoblju redakcija lista suočila s velikim problemima, odnosno – kako kaže Bojkić – „našla se na rubu rasula“.⁴⁰ Nije do kraja jasno je li se radilo o personalnim sukobima novinara i Tepavca kao glavnog urednika, no posljedica je bio odlazak nekolicine ljudi iz uredništva. Ljeti 1957. Pero Tepavac poginuo je u prometnoj nesreći, a time se „redakcija praktički raspala“, ostavši bez ijednog profesionalnog novinara. Uredništvo se moralo praktički iznova formirati, privlačeći i neke stare, ali i nove suradnike (tada je u redakciju *Karlovačkog tjednika* došao i sâm Vlado Bojkić). Novog stalnoga glavnog urednika dobio je tek gotovo godinu dana kasnije, kada je tu funkciju u svibnju 1958. preuzeo Branko Ključarić. U narednom, pak, razdoblju pristupilo se organizacijskom i financijskom sređivanju lista te „ekipiranju redakcije“. Nakon 1958. zaposlen je niz novinara, velikim dijelom mladih i perspektivnih.⁴¹

Karlovački tjednik u samoupravnom socijalizmu

Razvojem radničkog/socijalističkog samoupravljanja mjesto lokalnih listova za funkcioniranje sistema postaje sve važnije. U tom sustavu lokalnom se tisku pripisuje uloga „pratioca i usmerivača društvenih procesa i tribine građana“.⁴² Od 1960-ih razvoj medija i u Karlovcu dobiva novi zamah.

Kadrovsko jačanje *Karlovačkog tjednika* krajem 1950-ih odrazilo se u narednom razdoblju na napredak lista, koji je tijekom 1960-ih više puta biran za najbolji lokalni list u Hrvatskoj. Prema Bojkiću, ono što pridonijelo jačanju *Karlovačkog*

³⁹ Naših deset godina. *Karlovački tjednik*, 4. srpnja 1963, 1.

⁴⁰ BOJKIĆ 1979: 644.

⁴¹ Isto.

⁴² SOKOLOVIĆ 1966: 63.

tjednika bilo je proširenje područja njegove djelatnosti: kotar Karlovac proširen je na dotadašnje zasebne kotareve Ogulin i Gospić, što je, prema Bojkiću, „uvjetovalo naglu ekspanziju lista i ustanove“.⁴³ Godine 1963. sklopljen je ugovor o financiranju između kotarskog i općinskog odbora SSRN u Karlovcu, prema kojem je ustanova „Karlovački tjednik“ postala „institucijom SSRN Karlovca i karlovačke regije za informiranje građana“.⁴⁴ Godine 1964, zbog nove teritorijalne reorganizacije, *Karlovački tjednik* postao je ponovno organ SSRN-a Općine Karlovac, dok su se susjedne općine u njemu počele javljati preko zasebnih „općinskih kronika“.⁴⁵

U tom je razdoblju 1962. medijska scena u Karlovcu obogaćena pokretanjem lokalne radiostanice⁴⁶ u sklopu ustanove „Karlovački tjednik“, što je značilo i neka nova zapošljavanja te širenje kruga vanjskih suradnika. Odlukom Narodnog odbora Općine Karlovac ustanova je tada registrirana kao Novinska radio-informativna ustanova „Karlovački tjednik i radio stanica Karlovac“.⁴⁷

Novo razdoblje u povijesti *Karlovačkog tjednika* nastupa i zbog dolaska novoga glavnog i odgovornog urednika Milana Rakasa,⁴⁸ koji će tu funkciju (iako s prekidima) obnašati dulje vrijeme. Šezdesete su nesumnjivo razdoblje uspona *Karlovačkog tjednika*: 1963, 1964, 1966. i 1968. list dobiva nagrade Udruženja listova komuna i radnih kolektiva, a i njegovi novinari dobivaju brojna priznanja. Čini se kako i u financijskom smislu položaj „Karlovačkog tjednika“ kao ustanove jača, također zahvaljujući vlastitoj komercijalnoj djelatnosti: fotoservisa, kioska za prodaju novina, ali i drugih proizvoda (primjerice, duhana) itd. Poduzeće je organizirano kao samoupravna radna organizacija na čelu s vlastitim savjetom. Financijska situacija lista ojačana je i time što su neka karlovačka poduzeća (primjerice, „Jugoturbina“) odlučila umjesto vlastitih tvorničkih listova izdavati priloge u *Karlovačkom tjedniku*, što za list znači, dakako, i dodatno financiranje.⁴⁹ Živopisno, uz mnoge detalje, napredak *Karlovačkog tjednika* tijekom 1960-ih opisao je Vlado Bojkić u svojem feljtonu iz 1974.⁵⁰

⁴³ BOJKIĆ 1979: 644-645.

⁴⁴ HR-DAK-a, HR-DAKa-478, Općinska konferencija SSRN Karlovac, kut. 20, Odluka o osnivanju ROID „Karlovački Tjednik“ i Radio Karlovac, 19. 4. 1983.

⁴⁵ BOJKIĆ 1979: 644-645.

⁴⁶ „Radio Karlovac“. *Karlovački leksikon* 2008: 487-488.

⁴⁷ HR-DAKa, HR-DAKa-478, Općinska konferencija SSRN Karlovac, kut. 20, Odluka o osnivanju ROID „Karlovački Tjednik“ i Radio Karlovac, 19. 4. 1983.

⁴⁸ „Milan Rakas“. *Karlovački leksikon* 2008: 490.

⁴⁹ BOJKIĆ 1979: 645-646.

⁵⁰ BOJKIĆ, V. 1974. Sukob dviju koncepcija. *Karlovački tjednik*, 10. siječnja 1974, 17; ISTI. 1974. Novinari i suradnici. *Karlovački tjednik*, 17. siječnja 1974, 13; ISTI. 1974. „Tjednik“ na bubnju. *Karlovački tjednik*, 24. siječnja 1974, 17; ISTI. 1974. Profesionalna redakcijska lista. *Karlovački tjednik*, 31. siječnja 1974, 13; ISTI. 1974. Cilj konačno ostvaren. *Karlovački tjednik*, 7. veljače 1974, 21.

Zanimljivo je da je razdoblje 1960-ih u tamnim bojama oslikao Rudolf Starić u svojem osvrtu na povijest *Karlovačkog tjednika*, objavljenom 1994. povodom pedesete godišnjice pokretanja novina.⁵¹ Izgleda da su ove ocjene posljedica političkog, pa i ideološkog sukoba koji je kulminirao za vrijeme Hrvatskog proljeća. U Starićevu članku nije to posve jasno rečeno, no možemo naslutiti da ekipa koja je stekla prevlast u *Karlovačkom tjedniku* u to vrijeme, a to je očito krug oko Milana Rakasa, skupina jugoslavenske orijentacije, nije bila po ukusu ljudi koji su isticali hrvatski nacionalni identitet u duhu Hrvatskog proljeća. Starić svoj tekst 1994. piše, dakako, iz izrazitih nacionalnih pozicija toga vremena, zbog čega je njegov prikaz razdoblja 1962 – 1972 posve jednostran. Uostalom, Starić je iznimno oštar i u ocjeni razdoblja 1970-ih i 1980-ih u povijesti *Karlovačkog tjednika*, a teškim se riječima ne koristi – donekle paradoksalno – samo za početke lista u 1950-ima.⁵² U istom su broju *Karlovačkog tjednika* (1994) – jedna iza drugih – objavljena i živopisna Bojkićeva sjećanja na njegov rad u tim novinama, puna lepršavih priča iz svakodnevnog rada redakcije lista, koja ostavljaju vrlo pozitivan dojam. Nigdje se, doduše, ne navode godine kojih se Bojkić prisjeća, što je možda moglo ublažiti spoznajnu disonancu tadašnjih čitatelja.⁵³

Daljnje promjene sustava socijalističkog samoupravljanja donose i pokušaj da se na sustavan i jedinstven način uredi položaj lokalnih medija. U drugoj polovini 1970-ih provedena je akcija sklapanja „društvenih ugovora“ između lokalnih (općinskih) organizacija SSRN-a i lokalnih listova. Tim su ugovorima listovi preuzimali obvezu javnog informiranja, a lokalna zajednica (uključujući i privredne subjekte koji su na konkretnom području djelovali) određene financijske obveze. „Čarobna riječ“ jest „podruštvljavanje“ informativne djelatnosti, odnosno medija.⁵⁴ I u Karlovcu u skladu s razvojem društvenog samoupravljanja u drugoj polovini 1970-ih dolazi do nove reorganizacije Novinsko radio-informativne ustanove „Karlovački list i radio stanica Karlovac“. Godine 1976. Konferencija SSRNH Zajednice općina Karlovac i Općinska konferencija SSRNH Karlovac preuzele su osnivačka prava, a ustanova je registrirana kao Radna organizacija informativne djelatnosti (ROID) „Karlovački tjednik i radio Karlovac“. Godine 1981. prava su prenesena na Općinsku konferenciju SSRNH Karlovac.⁵⁵ Prilikom osnivanja ROID-a „Karlovački tjednik i radio Karlovac“, planirano je njegovo jačanje i kada su u pitanju prostorni uvjeti i novi kadrovi, kao i „financijska osnova djelatnosti“. Bili su ambiciozni, među ostalima, planovi razvoja tehničkih službi

⁵¹ STARIĆ, Rudolf. 1994. Pogled u povijest. *Karlovački tjednik*, 24. veljače 1994, 4-5.

⁵² Isto.

⁵³ BOJKIĆ, V. 1994. Priče iz tjednikove kuhinje. *Karlovački tjednik*, 24. veljače 1994, 6.

⁵⁴ NAJBAR-AGIČIĆ 2020.

⁵⁵ HR-DAKa, HR-DAKa-478, Općinska konferencija SSRN Karlovac, kut. 20, Odluka o osnivanju ROID „Karlovački Tjednik“ i Radio Karlovac, 19. 4. 1983.

tiskare i fotolaboratorija. Pokazalo se ipak da se to nije dogodilo. Samoupravna interesna zajednica za lokalno javno informiranje, koja je treba bili formalna osnova sustava financiranja lista, osnovana je sa zakašnjenjem (tek 1978) te od početka svojega postojanja nije raspolagala prikladnim financijskim sredstvima. Smanjili su se prihodi „Karlovačkog tjednika“ od oglasa jer su kriza i potreba štednje u privredi dovele do smanjenja broja oglasa, dok je prodaja lista pokrivala samo trećinu troškova njegova izlaženja.⁵⁶

Početak 1980-ih postajalo je sve jasnije da tako zamišljen sustav nije učinkovit. Konferencija SSRNH Zajednice općina Karlovac priznaje u dopisu, upućenom odgovarajućem tijelu na razini općine, da „nisu uspjeli kvalitetno organizirati javno informiranje“. U ozračju ekonomske krize i „stabilizacije“ SIZ je i službeno ukinut, i to u okolnostima koje ukazuju na financijski slom,⁵⁷ nakon čega je osnovan novi SIZ na razini općine koji je nastavio sa svojom djelatnošću kao temelj izlaženja *Karlovačkog tjednika*.⁵⁸ Osnivačka prava prenesena su na Općinsku konferenciju SSRN-a, iako se i dalje očekivalo da će list zadržati regionalni karakter.⁵⁹

Karlovački mediji i lokalni centri moći

Financijske poteškoće s kojima su se nosili lokalni mediji u Karlovcu jesu prvo što upada u oči prilikom istraživanja arhivske građe. Mnogo je teže proniknuti u zamršene političke i društvene odnose u kojima su karlovački mediji djelovali. Što možemo saznati o položaju medija naspram vlasti, odnosno naspram centara moći? Kako su išle poluge vlasti, kako je Savez komunista realizirao svoj monopol nad medijima?

Ono što bi na prvi pogled trebalo biti očito jest pravni položaj *Karlovačkog tjednika* (a kasnije i Radio Karlovca). Ni u tom smislu situacija nije do kraja jasna. Kako je gore istaknuto, formalne odluke o pokretanju kronološki se ne poklapaju sa stvarnim izlaskom prvog broja 3. srpnja 1953. Je li se radilo o odluci Gradskog odbora SSSRNH ili o odluci Narodnog odbora grada Karlovca? Ili o posljedici „nekoliko sastanaka i razgovora među građanima“? Očito se radilo o neformaliziranoj odluci koja je kasnije popraćena formalnim dokumentima. Ono što znamo o djelovanju sistema u svim područjima života u to vrijeme navodi na

⁵⁶ Isto, kut. 102, (Nacrt) osnove plana razvoja 1981.-1985. Radne organizacije informativne djelatnosti „Karlovački tjednik“ i Radio-Karlovac.

⁵⁷ Isto, HR-DAKa-201, SIZ za lokalno javno informiranje, kut. 17, Zapisnik sa devete sjednice Skupštine Samoupravne interesne zajednice za lokalno javno informiranje ZO Karlovac, 20. 5. 1982.

⁵⁸ Isto, HR-DAKa-487, Konferencija SSRN ZO Karlovac, Općinska konferencija SSRNH Karlovac, Predsjedništvo, 30. 12. 1982.

⁵⁹ Isto, HR-DAKa-478, Općinska konferencija SSRN Karlovac, kut. 102, Konferencija SSRNH ZO Karlovac – Općinskoj konferenciji SSRNH Karlovac, 25. 3. 1981.

zaključak da se očito radilo o inicijativi i odluci partijskih vlasti, koje su svoje odluke ostvarivale preko službenih kanala masovnih organizacija (primjerice, SSRNH) ili lokalnih tijela vlasti. Većina lokalnih listova u socijalističkoj Hrvatskoj i Jugoslaviji bila su u formalnom smislu glasila Narodne fronte, odnosno kasnije SSRN-a. Tako je i u Karlovcu, a naknadne promjene vezane su uz reorganizacije upravnih jedinica. Proširivanje ili sužavanje područja koje je *Karlovački tjednik* trebao pokrivati (grad, općina, kotar, zajednica općina) utjecalo je na sadržaj lista u tom geografskom smislu, no ipak se ne čini presudnim za položaj u odnosu na vlasti. Utjecaj Partije i s njome povezanih organizacija kasnije je čak i formaliziran. U sustavu samoupravnog socijalizma ustanove, kao i poduzeća imali su svoje savjete, a u savjetu Radio Karlovca i ROID-a „Karlovački tjednik“ svoje predstavnike imali su: Savez sindikata, SUBNOR, JNA, SSRN i SKH te Savez omladine. Ti vanjski članovi Savjeta brojčano su bili nadmoćni predstavnicima zaposlenika ustanove.⁶⁰ Prilikom zapošljavanja i imenovanja na upravne funkcije u ROID-u svoje mišljenje davao je Savez komunista preko osnovne organizacije,⁶¹ dok je Općinska konferencija SSRNH davala svoju suglasnost.⁶²

Kao što je to inače bivalo, i u Karlovcu osnovni mehanizam kontrole medija zasnivao se na djelovanju ljudi od povjerenja vlasti, ili čak izravno ljudi na vlasti unutar same redakcije. Novinari su u golemoj većini bili članovi Partije i njezina produžena ruka. Već u prvim tjednima izlaženja *Karlovačkog tjednika* pokazalo se da je „profesionalna struja“ poražena, oštrina novinarskog pera otupljena je, kritički način pisanja proglašen je „revolveraškim“ itd. Novinari uglavnom znaju što smiju, a što ne smiju pisati i samo ponekad u toj procjeni pogriješe. Ne događa se to često jer očito postoji i izravan nadzor na temelju uredništava i samocenzura. U posebnim su situacijama iz Partije dolazili precizni napuci. Tako je bilo i u trenutku kada se očekivala smrt Josipa Broza Tita.⁶³

Savez udruženja boraca Narodnooslobodilačkog rata (SUBNOR) bio je tijekom cijelog socijalističkog razdoblja organizacija koja je mnogo pažnje posvećivala onome što se tada zvalo „njegovanje revolucionarnih tradicija“, a što se najčešće svodilo na obilježavanje godišnjica i afirmativno pisanje o partizanskom pokretu i njegovim zaslugama. U tom pogledu je itekako aktivno utjecao na lokalne medije. Uglavnom se radilo o iniciranju objave različitih tekstova, ali – izgleda – i kontroli onoga što se pisalo. Za pretpostaviti je da SUBNOR nije previše često imao potrebu žaliti se na objavljivane natpise. U arhivskoj građi Općinskog odbora

⁶⁰ Isto, Savjet Radio-Karlovca (1983?).

⁶¹ Isto, Izvod iz zaključaka sa sastanka Osnovne organizacije Saveza komunista održanog 6. 10. 1983. godine.

⁶² Isto, OK SSRNH – ROID „Karlovački tjednik“ i Radio-Karlovca, 13. 10. 1983.

⁶³ Isto, HR-DAKa-323, Općinski komitet SKH Karlovac, Koncept vanrednog izdanja lista „Karlovački tjednik“.

SUBNOR-a Karlovac nalazi se materijal vezan uz jedan takav slučaj. Radilo se o tekstu naslovljenom „Unuk (borčev) djedu (borcu)“ koji je na satiričan način problematizirao boračke privilegije. Valja napomenuti da se taj tekst nalazi u fašničkom, humorističkom dodatku *Karlovačkom tjedniku* „Ričet“.⁶⁴ Već sutradan nakon izlaska lista Predsjedništvo SUBNOR-a općine Karlovac okupilo se tako zgroženo spomenutim člankom. Konstatiralo se pritom da je tekst nekorektan i da „blati učesnike NOR-a i revoluciju“. Sjednici je prisustvovao i glavni urednik lista Nikola Perić, pozvan očito na odgovornost, a sve se odvijalo i u prisutnosti sekretara Općinskog komiteta SK Frane Mastalića i Milana Rakasa, koji je tada bio najistaknutiji komunist u karlovačkoj sredini. Osim što se protive objavljivanju takvog teksta, pripadnici vodstva SUBNOR-a žale se i da se nerado objavljuju pisma koja oni šalju novinama. Ipak, urednik tjednika ne pristaje odati ime autora članka (koji je potpisan pseudonimom), a u obranu uređivačke politike lista staje i Rakas. U konačnici „afera“ završava zaključkom da će se u narednom broju lista objaviti SUBNOR-ovo očitovanje.⁶⁵

Određeni utjecaj imali su i čelni ljudi lokalnih velikih poduzeća, o oglasima kojih je doslovce ovisio opstanak listova, zbog njihovih trajnih financijskih poteškoća. U želji da si osiguraju prihode od oglasa „privrednih subjekata“ novine su morale paziti da se svojim kritičkim pisanjem ne zamjere.⁶⁶ Problem su također osobni odnosi unutar lokalne zajednice. Centri moći nisu uvijek unaprijed zadani već često ovise o poziciji nekih službenika, odnosno aktivista na lokalnoj razini. Odnosi unutar lokalne zajednice posebno su važni u Karlovcu zbog očitog postojanja suprotstavljenih grupacija, sukobljenih na ideološkoj i na osobnoj razini. U tom slučaju lokalni mediji ne mogu ostati nepristrani, već se nužno nalaže u ulozi oruđa (ili čak oružja) jedne ili druge strane, već ovisno o trenutnom odnosu snaga ili nekim privatnim simpatijama i vezama. To možemo prepoznati očito i u samim počecima lista tijekom 1953. godine, o čemu je bilo govora ranije.

Iznimno zanimljiv primjer obračuna te vrste dogodio se u Karlovcu u prvoj polovici 1980-ih. Naime, veliku prašinu podigao je intervju s Milanom Rakasom objavljen 9. rujna 1982. Razgovor se vodio povodom realizacije programa 12. kongresa SKJ, odnosno o tome „kako ubrzati proces ostvarivanja rezolucija“ 12. kongresa. Milan Rakas je u tom trenutku bio član predsjedništva i Savezne i Republičke konferencije SSRN-a, kao i sudionik kongresa te jedan od najutjecajnijih komunista iz karlovačke sredine, očito središnja figura jedne od sukobljenih grupacija. U tom se intervjuu raspravlja o problemima jugoslavenskog društva o kojima se raspravljalo i na kongresu, prvom kongresu SKJ održanom bez Tita, i

⁶⁴ Unuk (borčev) djedu (borcu). *Karlovački tjednik*, 25. veljače 1971, 10.

⁶⁵ HR-DAKa, HR-DAKa-504, SUBNOR Općinski odbor Karlovac, kut. 31, Zapisnik izvanredne sjednice predsjedništva SUBNOR-a općine Karlovac, 26. 2. 1971.

⁶⁶ NAJBAR-AGIČIĆ 2020: 79.

u uvjetima duboke ekonomske i političke krize u koju je potonula SFRJ u 1980-ima. U kontekstu političkih problema spominjali su se međunacionalni odnosi, a u kontekstu ekonomske krize i „stabilizacije“ potreba za stezanjem remena, pri čem Rakas naglašava da se ne treba očekivati da će se problemi magično riješiti samo zbog toga što se o njima raspravljalo na kongresu (naslov intervjuja glasio je: „Dvanaesti kongres nije kolektivni mađioničar“). Ipak, buru nisu izazvala opća mjesta koja su bila predmet natpisa u medijima diljem zemlje, već navođenje konkretnih primjera negativnih pojava među članovima SK, pa i pripadnicima rukovodećeg kadra u Karlovcu. Govorilo se o potrošačkom mentalitetu i težnji za osobnim bogaćenjem, izgradnji vikendica i kuća, i to uz privilegirani način dobivanja dozvola, te o neopravdanom trošenju deviza na učenje jezika u inozemstvu.⁶⁷ Spominjan je slučaj konkretne osobe, koja je – iako neimenovana – očito bila prepoznatljiva u maloj sredini kakav je bio Karlovac.

Rakasov intervju izazvao je gotovo istovremenu reakciju. Zahtijevalo se da se o tome više ne piše u medijima te je odlučeno je da će se preispitati pisanje *Karlovačkog tjednika*. U listopadu iste godine sastavljena je analiza iz koje se može prepoznati, prvo, da većina u Općinskom komitetu SKH Karlovac pripada protivnoj grupaciji u odnosu na Milana Rakasa, a drugo, da se pored pitanja osobnog bogaćenja i zloupotreba u pozadini Rakasova istupa nalazila i kritika kadrovske politike prisutne u karlovačkoj sredini. Prema Rakasu presudni utjecaj imaju dvije veze – „rodbinsko prijateljska“ i SOUR Jugoturbina, „koje provode takvu politiku koja zapravo znači dominaciju srpske nacije nad hrvatskom“.⁶⁸

Ubrzo, problem je postao tema rasprave i na Predsjedništvu CK SKH, koje je reakcije općinskog komiteta proglasilo nedovoljno „smirenima i odmjerenima“.⁶⁹ Inkriminacije koje su stavljane na teret Milanu Paviću i ljudima iz njegova okruženja podvrgnuta su nakon toga detaljnim ispitivanjima.⁷⁰ Predsjedništvo CK SKH zauzelo je pomirljivo stajalište ističući da je „drug Rakas učinio političku grešku“, da je trebao prvo o tome govoriti u okviru općinskih i republičkih tijela SK, te da je utvrđeno da u spomenutim slučajevima „nije bilo kršenja zakonitosti i zloupotreba koje bi za sobom povlačile zakonsku i društvenu odgovornost, iako se pri tom nije pokazala dovoljna politička budnost i društvena osjetljivost“.⁷¹ Od Općinskog komiteta SKH Karlovac tražilo se preispitivanje situacije i otklanjanje

⁶⁷ Dvanaesti kongres nije kolektivni mađioničar. *Karlovački tjednik*, 9. rujna 1982, 4-5.

⁶⁸ HR-DAKa, HR-DAKa-323, Općinski komitet SKH Karlovac, „U periodu od Općinske izborne konferencije...“ (Izveštaj o radu OK SKH Karlovac), listopad 1982.

⁶⁹ Isto, Stavovi i zaključci usvojeni na sjednici Predsjedništva CK SKH od 26. X. 1982. godine.

⁷⁰ Tražilo se, među ostalim, očitovanje Komiteta za komunalno-stambene poslove i urbanizam. Isto, Općinski komitet SKH Karlovac, Informacija o okolnostima, postupku izrade i donošenja PUP-a... 15. 10. 1982.

⁷¹ Isto, Stavovi i zaključci usvojeni na sjednici Predsjedništva CK SKH od 26. X. 1982. godine.

problema, ali i „energično suzbijanje grupašenja i frakcionaškog ponašanja“, što je očito prepoznato kao izvorište spomenutog skandala.⁷² Situacija se ni u narednim mjesecima nije smirivala. Interesantno bi bilo detaljno istraživanje odnosa unutar lokalne karlovačke sredine, odnosa koji nisu očito bili jednostavni. Rakas je glasio za idejnog komunista starijeg kova, sklonog komunističkoj askezi, a pri tome je bio izrazito jugoslavenske orijentacije, što ga je dovelo do relativno visokih položaja i na republičkoj i na saveznoj razini. U *Karlovačkom leksikonu* opisan je 2008. kao „najistaknutija osoba komunističke, ‘komesarske’ ideološke uprave“ u karlovačkom političkom, društvenom i kulturnom životu,⁷³ dok se istovremeno Milana Pavića naziva „glavnom polit. osobom u Karlovcu“ i „nosioцем dogmatske struje SKH“.⁷⁴

Osim što govori o situaciji unutar vladajućih elita, „slučaj Rakas“ ili „karlovački slučaj“ iz 1982. pokazuje mehanizme utjecaja vlasti, a konkretno Saveza komunista na medije. Naime, nakon izbijanja skandala, općinska partijska tijela pokreću „idejno političku analizu pisanja u ‘Karlovačkom tjedniku’“.⁷⁵ Analizi je trebalo biti podvrgnuto pisanje lista od 12. kongresa jer se smatralo da je tjednik i ranije objavljivao tekstove kritički usmjerene prema vodstvu općinskog SKH. U Općinskom komitetu smatrali su čak da su „Karlovački tjednik i Radio Karlovac jedva dočekali priliku da se ispolje kao centar političke moći“.⁷⁶ Uredništvo tjednika s Vladimirom Fundukom na čelu našlo se zapravo u središtu obračuna. Posebno problematičnim smatralo se to da je glavni i odgovorni urednik *Karlovačkog tjednika* iznio (6. 10. 1982. na Konferenciji SSRNH ZO Karlovac) imena ljudi na koje su se odnosile ove Rakasove kritike i optužbe, zbog čega se smatralo da snosi „posebnu odgovornost“, a istaknuta je i negativna uloga „dijela štampe, koji je svojim senzacionalističkim i destruktivnim pristupom potaknuo aferaški karakter stanja“.⁷⁷ Kazna za to trebalo je biti Fundakovo uklanjanje iz Općinskog komiteta SKH.⁷⁸ Početkom 1983. na Predsjedništvu Općinske konferencije SSRNH pokrenut je i postupak Fundakova opoziva s funkcije glavnog urednika, a neko se vrijeme redakcija *Karlovačkog tjednika* tome i otvoreno opirala pa tako o inicijativi za Fundakovu smjenu piše *Karlovački tjednik* početkom veljače 1983, stavljajući

⁷² Isto.

⁷³ „Milan Rakas“. *Karlovački leksikon* 2008: 490.

⁷⁴ „Milan Pavić“. Isto: 448.

⁷⁵ HR-DAKa, HR-DAKa-323, Općinski komitet SKH Karlovac, Općinski komitet SKH Karlovac – aktivistima OK SKH Karlovac (bez datuma, listopad – studeni 1982); O nekim idejno-političkim tendencijama u napisima Karlovačkog tjednika i emisijama Radio Karlovca, 21. 9. 1982.

⁷⁶ Isto, „U periodu od Općinske izborne konferencije...“ (Izveštaj o radu OK SKH Karlovac), listopad 1982.

⁷⁷ Isto, Stavovi i zaključci usvojeni na sjednici Predsjedništva CK SKH od 26. X. 1982. godine.

⁷⁸ ŠAJNOVIĆ, Ljubomir. 1983. Inicijativa za opoziv V. Fundaka. *Karlovački tjednik*, 10. veljače 1983, 3-4.

tome tekstu naslov „Odmazda?“.⁷⁹ Opširno se izvještava sa sjednice Općinske konferencije SSRNH, na kojoj se o tome raspravljalo citirajući opširno Fundakovu obranu i njegovo viđenje stvari te druge glasove iz rasprave. Nakon rasprave velikom većinom glasova izglasan je Fundakov opoziv, iako je protivni stav zauzela osnovna partijska organizacija u ROID-u „Karlovački tjednik“.⁸⁰ Nekoliko dana kasnije osnovna partijska organizacija u „Karlovačkom tjedniku“ raspuštena je,⁸¹ što je predstavljalo uvod u konačnu Fundakovu smjenu. Ona se ipak nije dogodila skoro, usprkos tome što su u Općinskom komitetu SKH dominirali njegovi protivnici. Fundak je ostao glavnim urednikom do rujna iste godine.⁸² Odgovor kako je do toga došlo zahtijeva daljnja istraživanja, no možemo pretpostaviti da do smjene nije došlo odmah upravo zbog relativno snažnog Rakasova utjecaja i nadmetanja suprotstavljenih struja u karlovačkom partijskom vrhu.

Zadnja desetljeća socijalizma

Sa svojim stalnim opterećenjem temeljenim na međunacionalnim napetostima, karlovačka sredina ulazi u razdoblje Hrvatskog proljeća. I ovdje, kao i u mnogim gradovima Hrvatske, žarište nacionalnih osjećaja postaje Ogranak Matice hrvatske. Upravo skupina vezana uz Maticu hrvatsku Karlovac pokrenula je časopis *Svjetlo* koji je isprva izlazio kao prilog *Karlovačkom tjedniku*; kasnije je ipak – očito nakon razmimoilaženja s uredništvom tjednika – *Svjetlo* na vrhuncu Hrvatskog proljeća nastavilo izlaziti kao zaseban naslov.⁸³ Očito je da su u uredništvu *Karlovačkog lista* za vrijeme Hrvatskog proljeća utjecaj zadržali oni koji mu nisu bili skloni. Kako se kasnije lakonski konstatiralo: „Treba naglasiti da je list u kritičnom razdoblju 1970. i 1971. godine pružio odlučan otpor prodoru nacionalizma, pa je nakon 21. sjednice CK SKJ ocijenjeno da u ‘Karlovačkom tjedniku’ nije bilo nacionalističkih pojava.“⁸⁴

Nakon Hrvatskog proljeća očito se osjećala potreba za snažnijim sidrenjem tradicije lista u tradiciji Narodnooslobodilačkog pokreta. Umjesto obilježavanja dvadesete godišnjice pokretanja lista u srpnju 1973, tada se u impresumu lista pojavljuje napomena: „Prvi broj ‘Karlovačkog tjednika’ izašao je 1943, a neprekidno list izlazi od 3. srpnja 1953. god.“⁸⁵ Radi se u ovom slučaju o pogrešnoj informaciji.

⁷⁹ Odmazda?. *Karlovački tjednik*, 10. veljače 1983, 1.

⁸⁰ ŠAJNOVIĆ, Lj. 1983. Inicijativa za opoziv V. Fundaka. *Karlovački tjednik*, 10. veljače 1983, 3-5.

⁸¹ Šutnja. *Karlovački tjednik*, 24. veljače 1983, 1.

⁸² Novi v. d. glavnog urednika pojavljuje se od br. 37 *Karlovačkog tjednika*, 27. rujna 1983.

⁸³ ČANIĆ 2018.

⁸⁴ BOJKIĆ 1979: 646.

⁸⁵ *Karlovački tjednik*, god. XX, br. 29, 19. srpnja 1973.

U okviru partijske historiografije, istraživanja i hipertrofija publikacija vezanih uz NOB u tom su se razdoblju dodatno zahuktavali. Odakle informacija o početku izlaženja ratnog *Karlovačkog tjednika* 1943, teško je reći. Nakon gotovo godinu dana, u lipnju 1974 taj je podatak ispravljen u 25. veljače 1944. i taj se datum pojavljuje u impresumu od br. 23 za 1974.⁸⁶ Od tog trenutka u narednom razdoblju prikaz povijesti *Karlovačkog tjednika* započinje uvijek pričom o ratnim izdanjima 1944 – 1945, a kao godišnjica lista slavi se njegovo pokretanje u veljači 1944.

U tom smislu veliko slavlje organizirano je 1979, kada je na kući gdje je navodno tiskan prvi broj lista 26. veljače 1944. u selu Adlešiči (u Sloveniji, preko Kupe) postavljena i spomen-ploča. Isto se slavilo i 1984.⁸⁷ i 1989.⁸⁸ Ratna povijest lista postala je tako važnija od one u kasnijim razdobljima. Godine 1984. naglašavala se prilikom proslave 40. godišnjice lista uloga *Karlovačkog tjednika* kao „veze naroda i boraca karlovačkog područja“.⁸⁹ Priča o ratnom tjedniku glavna je tema ne samo prigodnih tekstova objavljivanih u veljači već i proslave početkom srpnja, koja se, uostalom, poklapala, a u to vrijeme doslovce isprepletala s Danom borca.⁹⁰

Uoči svečanosti u Adlešičima, gdje je održana svečana sjednica Zbora radnih ljudi kolektiva ROID-a, krajem lipnja 1989. na stranicama *Karlovačkog tjednika* objavljen je velik blok tekstova povodom 45. godišnjice lista (računajući, naravno, od početaka ratnih novina 1944). To je najopširniji materijal posvećen *Karlovačkom tjedniku*, iz kojeg se mogu saznati različiti detalji o njegovoj prošlosti, ali i prvenstveno iščitati ozračje tog trenutka. Na petnaestak novinskih stranica našli su se povijesni tekstovi poput članka Željke Pulez „Nastavljamo na adlešičke dane“, u kojem se ponovno tematiziraju počeci lista iz veljače 1944,⁹¹ ali i priče o počecima obnovljenog tjednika 1953,⁹² prisjećanja na susrete s Josipom Brozom,⁹³ sjećanja novinara koji su nekad radili u redakciji: Pelagića, Balena,

⁸⁶ Isto, god. XXI, br. 23, 6. lipnja 1974. Naknadno je, pak, zaključeno da je i taj datum možda pogrešan. Naime, prvi ratni broj nije sačuvan, već se početak izlaženja lista računalo oduzimajući tjedan dana od datuma izlaska 2. (sačuvanog) broja, pri čemu nije uzeto u obzir da je to bila prijestupna godina. Tu konstataciju, kao ispravak pogreške, donio je Bojkić u svojem tekstu u zborniku *Karlovac 1579-1979*.

⁸⁷ Jubilej ROID-a „Karlovački tjednik“ i Radio-Karlovac. *Karlovački tjednik*, 12. srpnja 1984, 2.

⁸⁸ Snažan i dosljedan u svakoj bici. *Karlovački tjednik*, 6. srpnja 1989, 1, 4-5.

⁸⁹ DRAŽIĆ, V. 1984. Ratni „Tjednik“ – veza naroda i boraca karlovačkog područja. *Karlovački tjednik*, 1. ožujka 1984, 5.

⁹⁰ Ostvarenje revolucionarne uloge. *Karlovački tjednik*, 12. srpnja 1984, 1; DRAŽIĆ, V. 1984. Jubilej ROID-a „Karlovački tjednik“ i Radio-Karlovac. *Karlovački tjednik*, 12. srpnja 1984, 2.

⁹¹ PULEZ, Željka. 1989. Nastavljamo adlešičke dane. *Karlovački tjednik*, 29. lipnja 1989, 3.

⁹² SIMIĆ, Sredoje. 1989. Kremšnite za papir. *Karlovački tjednik*, 29. lipnja 1989, 5.

⁹³ PERIĆ, Nikola. 1989. Tito izvan protokola. *Karlovački tjednik*, 29. lipnja 1989, 4.

Bojkića i drugih.⁹⁴ Pisalo se i o suradnji s Kragujevcem (o čemu je objavljen tekst i na ćirilici),⁹⁵ a tu su i tekstovi o novinskoj sadašnjici.⁹⁶

Razmatrala se i budućnost *Karlovačkog tjednika* i Radio Karlovca. Nesigurnu viziju ocrtao je u prigodnom tekstu direktor ROID-a – Dušan Radaković. Problemi su ležali i u financijskoj situaciji, koja i trajno bila loša, a dodatno pojačana hiperinflacijom. Međutim, nesigurnost je bila vjerojatno mnogo više povezana s političkom situacijom. Redakcija *Karlovačkog tjednika* ostala je i dalje na pozicijama iz prošlosti. „Programska je orijentacija Karlovačkog tjednika i Radio-Karlovca jasna i nedvosmislena. Ona počiva na osnovama ustavnog poretka zemlje, programu SKJ i na temeljima socijalističkog samoupravljanja. Ni ubuduće se neće mijenjati“, naglašavao je Radaković.⁹⁷ To je i bila – čini se – najvažnija poruka ovog 45. jubileja lista. Naglašavalo se: „Žestoko se kao tjedna novina suprotstavljamo napadima na osnovne vrijednosti naše zemlje, kao što su u posljednje vrijeme napadi na bratstvo i jedinstvo svih naroda i narodnosti, napadi na avnojsku Titovu Jugoslaviju, na ličnost i djelo druga Tita, JNA i sistem općenarodne obrane i društvene samozaštite, borbe i revoluciju. Napada se sve ono što nas je spajalo ovih 45 godina. I nadalje ćemo se boriti protiv svakog nacionalizma, a eventualne pojave na našem tlu sjeći ćemo u korijenu, bez obzira tko bio nosilac tih pojava.“⁹⁸ Kako je vrijeme odmicalo, a socijalistička Jugoslavija sve se više urušavala, u *Karlovačkom tjedniku* sve se više osjećala potreba prizivanja slavne partizanske prošlosti. Izrazi pijeteta „palim borcima i žrtvama fašističkog terora“, kao i prizivanje bratstva i jedinstva, posebno apostrofirano bratimljenjem s redakcijom lista *Svetlost* iz Kragujevca⁹⁹, izgledaju kao magične formule koje se opetovano ponavljaju u tim prigodama.

Stajalište koje je držalo uredništvo *Karlovačkog tjednika* krajem 1980-ih zasigurno mu nije donijelo popularnost među brojnim Karlovčanima hrvatske nacionalnosti, među kojima počinje prevladavati nacionalno raspoloženje. Godine 1994. Rudolf Starić donosi u svojem već ranije citiranom tekstu iznimno žestoku osudu: „A što u Karlovačkom tjedniku? Garnitura u Tjedniku je zatečena. Jednostavno nisu vjerovali u to. Bijes, mržnja i oholost je prevladavala sakrivena u plašt nesvrstanosti, neovisnosti, glumeći demokraciju. Gubili su tlo pod nogama a

⁹⁴ PELAGIĆ, Ibro. 1989. Iskreno vjerujem u bolje sutra... *Karlovački tjednik*, 29. lipnja 1989, 4; BALEN, Mladen. 1989. Bio sam Čoškar. *Karlovački tjednik*, 29. lipnja 1989, 6; BOJKIĆ, V. 1989. Kako sam našao majku pravoslavnu. *Karlovački tjednik*, 29. lipnja 1989, 7.

⁹⁵ CVETKOVIĆ, Margita. 1989. Odlično se razumemo. *Karlovački tjednik*, 29. lipnja 1989, 12.

⁹⁶ SIMIĆ, Sredoje. 1989. I mi smo ljudi. *Karlovački tjednik*, 29. lipnja 1989, 14-15.

⁹⁷ RADAKOVIĆ, Dušan. 1989. U prvom planu – informiranje. *Karlovački tjednik*, 29. lipnja 1989, 2.

⁹⁸ Snažan i dosljedan u svakoj bici. *Karlovački tjednik*, 6. srpnja 1989, 1, 4-5.

⁹⁹ Isto.

nisu željeli u to vjerovati. Događaji su se razvijali silovitom brzinom. Bilo je samo pitanje dana kada će morati odstupiti kao i oni koji su ih postavili. Jednostavno nisu mogli shvatiti da je za njih došao kraj. Vjerovali su da je pitanje trenutka kada će se sve naći na starim dobrim kolosijecima. [...] Mnogi pojedinci iz bivšeg Karlovačkog otišli su na drugu stranu.“¹⁰⁰ Starićeva slika situacije u *Karlovačkom tjedniku*, iako paušalna i, prema mnogima, sigurno nepravedna, vjerojatno dosta dobro opisuje stanje nesigurnosti i zbuđenosti u uredništvu lista. O tome koliko su tada isticana stajališta bila iskrena ili su trebala poslužiti kao „plašt“ za skrivanje nečega drugog, teško je, pak, suditi bez dubljih istraživanja.

Zaključak

U ovom se tekstu obrađuje razvoj karlovačkih medija u socijalističkom razdoblju. Slučaj Karlovca iznimno je zanimljiv i zbog propulzivnosti karlovačke sredine i zbog specifične situacije u gradu (u smislu međunacionalnih odnosa Karlovac je sredina koja je obilježena i određenim napetostima). Uspoređujući razvoj karlovačkih medija s onim što znamo općenito o tendencijama i okolnostima razvoja lokalnog tiska u Jugoslaviji u to vrijeme, možemo zaključiti koliko su pojedine pojave u skladu s tim općim tendencijama. Postoje ipak i značajne specifičnosti karlovačke sredine.

Rezultati istraživanja ukazuju na iznimno tešku financijsku situaciju lokalnih medija kao na njihov glavni problem i glavni ograničavajući faktor. Također, i tehnički i prostorni uvjeti njihova rada nisu bili dobri. To se u drugoj polovini 1970-ih počinje uočavati kao problem na višim razinama, no pokušaj da se sustavno riješi problem (s pomoću tzv. društvenih ugovora) čini se neučinkovitim, samo podiže razinu birokratiziranja, proizvodnju desetaka i stotina stranica dokumenata koji u suštini malo mijenjaju. Financijske poteškoće s kojima su se nosili lokalni mediji (i mediji u Karlovcu) jasno su uočljive. Kada su u pitanju lokalne specifičnosti Karlovca, u oči upada zamršenost političkih odnosa u toj sredini. Pomniji uvid, dodatna istraživanja, a onda i usporedba s drugim sredinama omogućili bi možda stvaranje jasnije slike. Svakako, bilo bi zanimljivo provesti detaljno prozopografsko istraživanje tko su ljudi koji se bave novinarskim poslom? Jesu li zanesenjaci i idealisti ili konformisti i nesposobnjakovići koji nisu drugdje uspjeli ili se samo koriste ovim poslom kao odskočnom daskom za nastavak karijere?

Vrlo zanimljiv dio priče jest situacija na kraju socijalističkog razdoblja. O tome postoji dosta građe koja baca svjetlo na rasap socijalističkog sustava. No, u slučaju medija pokazuje se da su naznake liberalizacije vrlo poticajno utjecale na inicijative pojedinaca kada je u pitanju pokretanje nekih novih medija. Postoje izvori koji pokazuju pokušaje privatne inicijative na tome polju koja se još uvijek pokušava

¹⁰⁰ STARIĆ, R. 1994. Pogled u povijest. *Karlovački tjednik*, 24. veljače 1994, 4-5.

provesti preko postojećih struktura, dakle u postojećim okvirima (SSRN). S druge strane, u nekim uredništvima – a uredništvo *Karlovačkog tjednika* ovdje je izrazit primjer – postoje tendencije ustrajavanja na starim shvaćanjima, nespремnost da se prilagode novim uvjetima, da započnu djelovanje u novom duhu.

Bibliografija

Izvori

Arhiv Jugoslavije (AJ), AJ-142: Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije.

Državni arhiv u Karlovcu (HR-DAKa)

HR-DAKa-201: SIZ za lokalno javno informiranje.

HR-DAKa-323: Općinski komitet SKH Karlovac.

HR-DAKa-478: Općinska konferencija SSRN Karlovac.

HR-DAKa-487: Konferencija SSRN ZO Karlovac.

HR-DAKa-504: SUBNOR Općinski odbor Karlovac.

Periodika

Karlovački tjednik (1953 – 1989)

Literatura

Karlovački leksikon. 2008. Zagreb: Školska knjiga.

BENCETIĆ, Lidija. 2015. Karlovac 1945. – prvi mjeseci poslije rata, obnova i organizacija grada. *Historijski zbornik* 68/1: 53-71.

BOJKIĆ, Vlado. 1979. Karlovačka štampa i sredstva informiranja od 1941. godine do danas. U *ZATEZALO* 1979: 637-649.

ČANIĆ, Dubravka. 2018. Karlovački časopis *Svjetlo*. *Kaj* 51 (240)/1-2 (350-351): 83-96.

KRUŠELJ, Željko. 2020. Kraj građanskog novinarstva u Koprivnici: Podravske novine 1945. – 1946. *Podravina* XIX/38: 34-55.

NAJBAR-AGIČIĆ, Magdalena. 2013. *Kultura znanost ideologija. Prilozi istraživanju politike komunističkih vlasti u Hrvatskoj od 1945. do 1960. na području kulture i znanosti*. Zagreb: Matica hrvatska.

NAJBAR-AGIČIĆ, Magdalena. 2016. Od pravovjernosti do disidentstva – preobrazbe Naprijeda. *Medijska istraživanja* 22/1: 115-143.

NAJBAR-AGIČIĆ, Magdalena. 2017. Agitprop među novinarima. Uspostava komunističke vlasti i nadzor nad medijima. U *Stvaranje socijalističkog čovjeka. Hrvatsko društvo i ideologija jugoslavenskog socijalizma*, ur. Igor Duda, 177-200. Zagreb – Pula: Srednja Europa – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

NAJBAR-AGIČIĆ, Magdalena. 2020. Položaj lokalnih medija u socijalističkoj Hrvatskoj kao kontekst razvoja *Glasa Podravine*. *Podravina* XIX/38: 77-90.

- NAJBAR-AGIČIĆ, Magdalena, Martina KONJEVIĆ MOŽANIĆ. 2018. *Varaždinske vijesti* od 1945. do 1990. godine. *Podravina* XVII/34: 171-186.
- SOKOLOVIĆ, Srđan. 1966. Lokalna štampa u Jugoslaviji. *Novinarstvo* II/4: 63-75.
- VOJNOVIĆ, Branislava (prir.). 2005. *Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952*. Sv. 1. Zagreb: HDA.
- ZATEZALO, Đuro (ur.). 1979. *Karlovac 1579-1979*. Karlovac: Historijski arhiv u Karlovcu.

Karlovački tjednik – a Local Newspaper in Socialism

The article presents the results of research into local media during the socialist era in Croatia using the example of the situation in Karlovac and the local weekly newspaper *Karlovački tjednik*. Launched in 1953, its development kept pace with that of other local media in socialist Croatia and Yugoslavia. During the 1960s, it was among the best local newspapers in Croatia and received several awards. As elsewhere, the weekly was published by the Socialist League of the Working People, a mass organization used by the League of Communists to rule the country. The circumstances of the establishment and development of this local newspaper are presented, as well as its status vis-à-vis local centres of power. In addition to party structures, there were other centres of power, such as large local factories, upon which newspapers depended. In the paper, emphasis is placed on research into the position of local media and the interrelationships that dictated their status in the local community during the period of self-management socialism. It was therefore possible to recognize phenomena of a more general character as well as the specifics of the local milieu in Karlovac. The case of Karlovac is extremely interesting due both to the dynamic environment there and the specific situation in the city in terms of interethnic relations with certain associated tensions. The research made use of the digitized newspaper materials of *Karlovački tjednik* and the rich collection of materials held in the State Archives in Karlovac.

Keywords: local media, *Karlovački tjednik*, Karlovac, self-management socialism, League of Communists of Croatia

Ključne riječi: lokalni mediji, *Karlovački tjednik*, Karlovac, samoupravni socijalizam, SKH

Magdalena Najbar-Agičić
Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo
Sveučilište Sjever
Trg Žarka Dolinara 1
48000 Koprivnica
mnajbar@unin.hr

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

53

BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase sans-serif font.

ZAGREB 2021.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 53, broj 2

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Domagoj Tončinić

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilogorac Brčić

Izvršna urednica / Executive Editor

Kornelija Jurin Starčević

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina d.d., Sveti Ivan Zelina

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*